

Naturklagenævnets afgørelse

af 30. august 2006

om fredning af område ved Sebbersund i Nibe Kommune vedrørende handels- og håndværksplads samt kirke fra vikingetiden, Nordjyllands Amt (sag nr. 03-111/800-0010).

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt har den 24. maj 2005 truffet afgørelse om fredning af et område ved Sebbersund i Nibe Kommune vedrørende handels- og håndværksplads samt kirke fra vikingetiden. Fredningsnævnet har samtidig truffet afgørelse om erstatning i anledning af fredningen. Fredningssagen er rejst den 28. april 2003 af Skov- og Naturstyrelsen, Nordjyllands Amt, Nibe Kommune og Danmarks Naturfredningsforening.

Fredningsnævnets afgørelse er forelagt Naturklagenævnet til efterprøvelse i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42. Desuden har to private lodsejere samt Skov- og Naturstyrelsen og Nordjyllands Amt indbragt spørgsmål om fredningsnævnets fastsættelse og fordeling af erstatning for Naturklagenævnet, jf. naturbeskyttelseslovens § 43, jf. § 87, stk. 1.

Fredningsområdet

Fredningsområdet omfatter ca. 63 ha omkring Sankt Nikolaj Bjerg i Nibe Kommune. Godt en tredjedel af de omfattede arealer ejes af Skov- og Naturstyrelsen og Nibe Kommune, medens de øvrige arealer ejes af private lodsejere.

Området er for en mindre dels vedkommende omfattet af Overfredningsnævnets afgørelse af 23. december 1981 om fredning af en del af Sankt

Nikolaj Bjerg. Fredningsnævnet havde ved afgørelse af 9. juni 1980 fredet Sankt Nikolaj Bjerg med bestemmelser om bl.a. fjernelse af sommerhuse på Bjerget. Overfredningsnævnet udtog efterfølgende sommerhusområdet af fredningen og begrænsede fredningsområdet til skræntarealerne af særlig botanisk interesse og den nordlige del af bjerget med særlige arkæologiske interesser.

Baggrunden for den aktuelle fredning er bl.a., at der i forbindelse med byggeriet af Sebbersunddæmningen i 1987 og i de følgende år fandtes en stor mængde genstande, der kunne dateres til perioden 700-1100. Efterfølgende udgravninger har vist, at der er væsentlige kulturhistoriske og arkæologiske interesser i området omkring Sankt Nikolaj Bjerg i form af rester efter en handels- og håndværksplads samt kirke fra vikingetiden.

Det aktuelle fredningsområde grænser mod syd og sydøst til bebyggelse i Sebbersund. Mod øst og vest følger grænsen den faktiske kystlinje mod Limfjorden, og mod nord omfattes de lavere liggende enge og landbrugsarealer, indtil terrænet hæver sig. Et areal mod nord er inddraget i fredningen til parkerings- og formidlingsformål, da det findes af væsentlig betydning, at der til fredningen knyttes anlæg af formidlingsmæssig karakter og sikres parkeringsmuligheder, og da dette ikke vil kunne etableres nærmere Sankt Nikolaj Bjerg. Et sommerhus på Sankt Nikolaj Bjerg, arealet umiddelbart omkring dette og adgangsvejen hertil, der er omfattet af den tidligere fredning, er i forbindelse med inddragelsen af et græsklædt areal på toppen af Bjerget taget ud af fredningsområdet. Der er herved bl.a. lagt vægt på, at dette hus set fra arealerne nedenfor bakken ikke er mere synligt end de øvrige sommerhuse. Området med sommerhuse på Sankt Nikolaj Bjerg, der blev holdt ude af den tidligere fredning, er ikke medtaget i fredningen.

Arkæologiske og kulturhistoriske interesser i området:

Handels- og håndværkspladsen ved foden af Sankt Nikolaj Bjerg omfatter mod nord et område med grubehuse, syd herfor er der spor efter håndværk og mod syd en trækirke med tilhørende kirkegård. Grubehusene fungerede som arbejdshytter. Fundene viser, at omkring halvdelen af dem blev brugt som vævehytter. Det samlede antal grubehuse skønnes at have været 200-300, men det vides ikke, hvor mange der var i brug på samme tid. Syd for grubehusene, helt ind til nordsiden og østsiden af Bjerget, har området for metalhåndværk ligget. Her har man fremstillet metalfornödenheder dels til eget brug og dels til omkringliggende landsbyer. Der er konstateret rester af både jernsmedning, bronzestøbning, samt spor af sølv- og guldarbejder. Der er ikke foretaget udgravninger i selve metalværkstedsområdet. Fundene fra handels- og håndværkspladsen vidner bl.a. om kontakt til Norge og De Britiske Øer. I Sebbersund

blev der bl.a. fremstillet tekstiler og måske også benkamme. Fund af fiskeknogler vidner om, at fjordens ressourcer blev udnyttet, når der var folk på pladsen. Baggrunden for pladsen var en beliggenhed, der gav mulighed for sejlads i og ud af Limfjorden og ad Halkær Å ind i Himmerland.

Der er fundet rester af mindst to trækirker med jordgravede stolper med en længde på 13 meter og bredde på 4-6 meter. Kirkegården har været 40 x 40 meter, og af de undersøgte grave har en del været bådgrave. En stenkirke på Sankt Nikolaj Bjerg, der formentlig afløste trækirkerne, har været godt 20 meter lang med skib og kor. Omkring kirken, undtagen vestsiden, var der grave. Mod nord og øst går gravene helt ud til kanten af Bjerget. Inde i skibet blev der fundet en enkelt voksengrav. Der var også gravlagt flere spædbørn i kirken. Det samlede antal grave kan anslås til omkring et hundrede.

Handels- og håndværkspladsen er én blandt en række lignende pladser langs den østlige del af Limfjorden, i Skandinavien og Nordtyskland. De er centrale elementer i en gradvis opbygning af et mere opdelt og kompliceret samfund. De usædvanligt velbevarede trækirker med tilhørende kirkegårde er meget vigtige for forståelsen af det tidlige kirkebyggeri og kristendommens indførelse i Danmark.

Landskabelige interesser:

Det markante Sankt Nikolaj Bjerg er en ca. 30 meter høj morænebakke, dannet under sidste istid. Efter isens tilbagetrækning, har stenalderhavet stået omkring bjerget. Med tiden er der aflejret sand i en tange fra fastlandet ved Valsted ud mod bjerget. Samtidig er der sket en landhævning, og vandet har trukket sig tilbage fra bjerget. På den måde er stenalderhavbundens arealer omkring bjerget blevet tørlagt, og der er dannet fast forbindelse via en smal tange fra Valsted til Bjerget. Siden er denne tange udbygget yderligere, så der i dag mod nord og vest er et bredt bælte af land. I dette landskab kan man stadigvæk opleve den sammenhæng mellem land og vand, der var årsagen til, at der netop her opstod en vikingeboplads med stor tilknytning til blandt andet Norge og England.

Området er karakteriseret af dels det tørre og næringsfattige overdrev på Bjerget, dels strandengsarealerne langs Halkær Bredning og Sebber Sund. Bjerget rummer en værdifuld overdrevsvegetation med blandt andet Bakke Soløje. Lokale beboere fortæller, at man indtil for 15 år siden har fundet store forekomster af engblomme på engarealerne mod Halkær Bredning.

Rekreative interesser:

Fredningsområdet er næsten friholdt for bebyggelse og beplantning, og der er fra Sankt Nikolaj Bjerg et smukt, frit udsyn til de omkringliggende områder. Fra toppen af Bjerget kan man se ud over de arealer, hvor vikingerne havde deres boplads og handelsplads. Endvidere har man fra Bjerget udsyn over det omgivende stenalderhavbunds flade land samt Halkær Bredning og Sebber Sund. Mod vest har man også udsigt til Trehøje og Sebber Kloster og mod syd til Halkær. Området er flittigt benyttet af både lokale beboere og folk udefra.

Internationale naturbeskyttelsesområder, planlægning mv.:

De kystnære dele af fredningen indgår i det internationale naturbeskyttelsesområde, der udgøres af Ramsarområde nr. 7, EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 1 og EF-habitatområde nr. 15.

Området er i regionplanen for Nordjyllands Amt udpeget som regionalt naturbeskyttelsesområde, kystområde (kystområde A) og bevaringsværdigt kulturmiljø. På dele af området er skovtilplantning uønsket.

I kommuneplanen er området angivet som landzoneområde, der skal anvendes til jordbrugsformål.

Af fredningsnævnets afgørelse fremgår, at Nibe Kommune har tilkendegivet, at tre lokalplaner, der berører fredningsområdet, vil få grænserne justeret med respekt for fredningsgrænsen (nr. 7 og 39) eller vil blive ophævet (nr. 50).

Der er ved bekendtgørelse nr. 718 af 9. august 2003 fastsat strandbeskyttelseslinje langs Halkær Bredning og Sebber Sund.

Naturklagenævnets afgørelse

I sagens behandling, herunder besigtigelse og offentligt tilgængeligt møde den 17. maj 2006, har deltaget 9 af Naturklagenævnets 10 medlemmer: Inger Vaaben(formand), Bent Hindrup Andersen, Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Martin Glerup, Leif Hermann, Mogens Mikelsen, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Naturklagenævnet tiltræder enstemmigt, at området fredes efter naturbeskyttelseslovens kapitel 6 med den afgrænsning, som fredningsnævnet har bestemt.

Naturklagenævnet har ved anden afgørelse af dags dato truffet afgørelse om erstatningen for fredningen.

Idet fredningsafgørelsen af 24. maj 2005 ophæves, fastsættes følgende fredningsbestemmelser for det 62,85 ha store areal, som vist på det medfølgende fredningskort og som helt eller delvist omfatter de ejendomme, der er anført på matrikelfortegnelsen:

Fredningsbestemmelser

§ 1. Fredningens formål

Fredningen har til formål:

at sikre områdets arkæologiske værdier og give mulighed for arkæologiske undersøgelser,

at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier og udsigten fra Sankt Nikolaj Bjerg og sikre spor i kulturlandskabet efter centralplads med handel og håndværk,

at sikre områdets naturmæssige værdier, herunder særligt de naturtyper og arter, der har dannet grundlag for udpegningen af dele af området som Ramsarområde, EF-fuglebeskyttelsesområde og EF-habitatområde,

at give publikum mulighed for at udnytte områdets rekreative værdier af landskabelig og kulturhistorisk art, herunder ved etablering af et besøgsområde med formidlingsfaciliteter og parkeringsplads,

at sikre muligheden for naturpleje og naturgenopretning til opfyldelse af fredningens formål.

§ 2. Arealernes drift

Arealerne må ikke tilplantes med flerårige afgrøder, herunder juletræer og pyntegrøntafgrøder.

Forbuddet gælder ikke for formidlingsarealet på matr.nr. 26 p Valsted by og 3 h Sebberkloster hdg.

Der må ikke etableres nye læhegn. Eksisterende hegn, der ikke skal fjernes, jf. § 7, må vedligeholdes og genplantes.

Arealerne må ikke anvendes til hjortefarme, strudsefarme eller lignende, som kræver særlige hegn, og der må ikke opstilles farehuse eller opdrættes frilandsgrise.

Sædvanlige landbrugshegn kan opsættes.

Arealerne, der på fredningskortet er vist med signaturen for fremtidig omdrift, må i øvrigt fortsat udnyttes landbrugsmæssigt.

Arealerne, der efter fredningskortet for fremtiden skal henligge i græs, må kun anvendes til græsning og høslet, må ikke omlægges eller gødskes, og der må ikke anvendes sprøjtemidler på arealerne.

Arealer, der efter fredningskortet skal overgå fra omdrift til græs, skal udtages af omdriften senest to år efter fredningens endelige gennemførelse.

Der må ikke udsættes tyre, hingste eller væddere på arealer, der skal henligge i græs.

§ 3. Terrænændringer

Der må ikke foretages terrænændringer. Der må således ikke ske udnyttelse af forekomster i jorden eller foretages opfyldning, planering og afgravning, jf. dog § 6 om arkæologiske undersøgelser.

Fredningen er dog ikke til hinder for mindre terrænreguleringer ved nedgravning af elledning langs den eksisterende St. Ajstrupvej og i forbindelse med nedlæggelse af en del af denne vej, jf. § 5, samt i forbindelse med anlæg af de ved fredningen hjemlede stier, parkeringspladser, formidlingsbygning og rekonstruktion af bygninger og andre konstruktioner, jf. §§ 4 og 5.

§ 4. Bebyggelse og andre faste anlæg

Der må ikke opføres ny bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter og lignende. Der må ikke anbringes campingvogne eller lignende, og teltslagning må ikke finde sted.

Fredningen er ikke til hinder for, at der på ejendommen matr.nr. 26 p Valsted by og 3 h Sebberkloster hdg. kan etableres opholdsmuligheder og opføres bygninger til brug for områdets formidling samt eventuelle rekonstruktioner af bygninger og andre konstruktioner, der er fundet spor af inden for området. Den nærmere udformning og placering heraf skal godkendes af fredningsnævnet.

Fredningen er ikke til hinder for, at der efter anvisning fra Skov- og Naturstyrelsen med hensyn til placering, udformning og udførelse opføres en rekonstruktion af den trækirke, der er fundet stolpehuller fra på østsiden af Skt. Nikolaj Bjerg, som vist på fredningskortet, samt at der foretages en markering af den tilhørende kirkegård.

Fredningen er ikke til hinder for opstilling af midlertidige arbejds-skure i forbindelse med arkæologiske undersøgelser og arealernes naturpleje efter fredningsnævnets forudgående godkendelse.

Fredningsnævnet kan meddele tilladelse til anbringelse af sædvanlige læskure for kreaturer, får og heste.

Fredningsnævnet kan endvidere meddele tilladelse til opstilling af en midlertidig formidlingsbygning samt andre midlertidige anlæg, rekonstruktioner mv., som tjener formidlingsformål. De pågældende anlæg skal fjernes senest ved etableringen af det ovenfor nævnte formidlingsområde.

Der må ikke etableres andre faste konstruktioner og anlæg, såsom hegn, jf. dog § 2, vindmøller, master og lignende.

Der må heller ikke anlægges campingpladser, sportsanlæg, skydebaner, motorbane, oplagspladser og lignende.

Inden for det på fredningskortet viste bygnings- og haveareal kan der med fredningsnævnets godkendelse opføres nødvendige driftsbygninger samt foretages til- og ombygninger af den eksisterende bolig. Desuden kan der i en brømme af 3 meter uden for det markerede areal mod vest tillades etableret en slørende beplantning af buske, evt. på en vold, men samlet ikke over 2½ meter i højden. Beplantningen kan gennemføres til Løgstørlandevejen, men skal etableres på én gang.

§ 5. Veje, stier, parkeringsplads. Offentlighedens adgang.

Offentligheden har ret til at færdes og opholde sig i fredningsområdet efter naturbeskyttelseslovens almindelige regler samt på de særligt udlagte stier, angivet på fredningskortet.

Stisystemet tjener samtidig som vejadgang for de private ejendomme, der hidtil har anvendt St. Ajstrupvej som adgang. Stierne anlægges som ubefæstede 2 meter brede naturstier. Hvor stierne udlægges på eksisterende befæstede arealer, kan denne befæstelse bevares.

Der kan med fredningsnævnets godkendelse opsættes informationstavler i området.

Der kan anlægges parkeringsplads på matr.nr. 26 p Valsted by og matr.nr 3 h Sebberkloster hdg. Den nærmere placering og udformning heraf samt tilkørselsforholdene skal godkendes af fredningsnævnet.

St. Ajstrupvej nedlægges på en strækning som vist på fredningskortet. Hvor St. Ajstrupvej afbrydes ved Sebbersund By, kan der anlægges en vendeplads med mulighed for etablering af to handicapparkeringspladser.

§ 6. Arkæologiske undersøgelser

Fredningen er ikke til hinder for, at statslige og statsanerkendte museer, efter høring af Kulturarvsstyrelsen, kan gennemføre udgravninger og arkæologiske undersøgelser inden for fredningsområdet med fredningsnævnets forudgående tilladelse.

De spor af bygninger og anlæg, der hidtil med det blotte øje har været synlige fra Sankt Nikolaj Bjerg, samt på luftfoto, skal reetableres efter arkæologiske udgravninger.

Inden for fredningsområdet må metaldetektorer kun anvendes i forbindelse med arkæologiske undersøgelser udført af statslige og statsanerkendte museer.

§ 7. Naturpleje og genopretning

Plejemyndigheden gennemfører pleje af de fredede arealer i henhold til Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 951 af 16. september 2004 eller senere ændringer.

Plejen udføres med henblik på at sikre området som åbent og græsklædt med vide utilslørede udsigter i overensstemmelse med fredningens formål.

Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan, der forhandles med og tilsendes ejerne. Såfremt der er uenighed om plejeplanen, træffer fredningsnævnet afgørelse i sagen.

Pleje af privatejede arealer skal ske uden udgift for den enkelte ejer. Såfremt ejerne af arealer, der skal anvendes som vedvarende græsarealer, ikke selv ønsker at anvende disse til græsning eller høstet, kan plejemyndigheden lade arealerne slå eller indhegne og afgræsse.

De på fredningskortet viste beplantninger og hegn, omtalt som "Bevoksning fjernes", skal fjernes senest et år efter fredningens endelige gennemførelse - af Nibe Kommune for så vidt angår egne arealer og af Nordjyllands Amt for så vidt angår de privatejede arealer.

De på ejendommen matr.nr. 20 a Sebbersund by beliggende bygninger skal fjernes og terrænet reableres ved Skov- og Naturstyrelsens foranstaltning senest et år efter fredningens endelige gennemførelse.

§ 8. Ejendomme, som skal overtages af det offentlige

Ejendommene matr.nr. 26 p Valsted by og matr.nr. 3 h Sebbekloster hdg. overtages med fredningens endelige gennemførelse uden udgift for lodsejeren af Nibe Kommune med henblik på etablering af formidlingsbygning, parkeringsplads m.m.

Senest et år efter fredningens gennemførelse skal rekonstruktioner og andre anlæg på matr.nr. 31 i Valsted fjernes og arealet reableres.

§ 9. Forholdet til naturbeskyttelsesloven og anden lovgivning

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 6, træder fredningsbestemmelserne i §§ 3, 4, 5 og 6 i stedet for bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens § 3 og § 15.

Ændret arealanvendelse og anlæg i forbindelse med de i fredningsbestemmelserne i §§ 3, 4, 5 og 7 nævnte projekter kan gennemføres uden tilladelse efter planlovens § 35, stk. 1, jf. planlovens § 36, stk. 1, nr. 5.

§ 10. Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningen, når det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 11. Ophævelse af tidligere fredning

Overfredningsnævnets afgørelse af 23. december 1981, om fredning af en del af Sankt Nikolaj Bjerg ved Sebbersund i Nibe Kommune ophæves.

Fredningen omfatter herefter helt eller delvist følgende matr.nr.:

Sebbekloster hdg., Sebber:
3c, 3d, 3h, 7, 8, 9, 11

Valsted by, Sebber:

26p, 26ae, 28f, 28i, 31a, 31b, 31i, 31k, 82

Vejareal "a", "b", "e", "f"

Sebbersund by, Sebber:

1b, 2a, 3a, 5a, 5f, 5g, 20a, 20c, 21a, 21s, 21t, 21u, 21v, 21x, 22b,
36a, 63f, 66

Vejareal "a", "c", "f"

På Naturklagenævnets vegne

Inger Vaaben

Viceformand